

นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี

Local Politicians in Phetchaburi

นัชชานูช พิชิตรนารัตน์^{1*}
Natchanuch Pichitthanarat^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประวัตินักการเมืองที่เคยได้รับการเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาเครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักการเมืองถิ่น 3) ศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่มีส่วนในการสนับสนุนทางการเมืองแก่นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี และ 4) ศึกษากลวิธีการหาเสียงในการเลือกตั้งของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตในพื้นที่ของผู้วิจัย แล้วนำข้อมูลมาประมวลจัดระบบ และวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอโดยพรรณนาวิเคราะห์ จากการศึกษา พบว่า

1. ภูมิหลังของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี จำแนกได้ 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักกฎหมาย 2) กลุ่มนักการศึกษา 3) กลุ่มข้าราชการทหารและฝ่ายปกครอง 4) กลุ่มนักธุรกิจ ผู้กว้างขวางและนักการเมืองท้องถิ่น 5) กลุ่มนักสื่อสารมวลชน และ 6) กลุ่มนักเคลื่อนไหว ซึ่งพบว่าภูมิหลังดังกล่าวไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เนื่องจากบางคนมีภูมิหลังที่หลากหลายด้านอาชีพและบทบาททางสังคม

2. นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีเป็น เพศชาย 24 คน เพศหญิง 1 คน โดยที่เพศชายทั้ง 24 คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และเพศหญิง เป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

3. เครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักการเมืองถิ่นที่สำคัญคือ 1) ความเป็นเครือญาติกันของ 2 ตระกูลใหญ่ คือตระกูลอังกินันท์ และตระกูลพลบุตร ซึ่งในปัจจุบันทั้ง 2 ตระกูลเป็นคู่แข่งทางการเมืองกัน 2) ความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่เกื้อกูลทางการเมืองกันมา โดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่สำคัญคือ กลุ่ม “ผาด” ในสนามเทศบาลเมืองเพชรบุรี และ 3) เครือข่ายความสัมพันธ์จากความเป็นเพื่อนและหุ้นส่วนทางธุรกิจ

4. กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่มีบทบาทในการสนับสนุนนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี มี 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้กว้างขวางในพื้นที่ และนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อคะแนนเสียงของนักการเมืองถิ่นในรุ่นเก่ามากที่สุด ซึ่งได้แก่ผู้มีอิทธิพล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักเลงที่เป็นหัวคะแนนให้นักการเมืองถิ่นและปัจจุบันบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่พัฒนาตนเองมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น 2) กลุ่มสมาชิกพรรคประชาธิปไตย ซึ่งมีบทบาทในการหาสมาชิกเพิ่ม และถือเป็นกลุ่มจัดตั้งที่มีสมาชิกพรรคตั้งแต่ระดับล่าง 3) กลุ่มเครือญาติที่สำคัญได้แก่เครือญาติในตระกูลอังกินันท์ และพลบุตรที่มีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นด้วย 4) กลุ่มข้าราชการครู เป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใหญ่ที่มีลักษณะค่อนข้างเหนียวแน่น 5) กลุ่มองค์กรเอกชน หรือ เอ็นจีโอในจังหวัด ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนนักการเมืองถิ่นที่เคยมีบทบาทในองค์กรเอกชนหรือเครือข่ายเอ็นจีโอมาก่อน ได้แก่ นางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์ และ 6) กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ใหม่ และมีการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางในจังหวัดเพชรบุรี และกล่าวได้ว่ามีผลต่อผลคะแนนเสียงเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ทำให้พรรคประชาธิปไตยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรี

5. ตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกใน พ.ศ. 2476 พบว่า มีพรรคการเมืองที่เคยได้รับเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรี 13 พรรค พรรคที่เป็นที่นิยม 2 ลำดับแรกคือ พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปัตย์ โดยพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่มีบทบาทอันเกิดจากความผูกพันส่วนตัวระหว่างนักการเมืองถิ่นกับผู้ร่วมก่อตั้งพรรค ได้แก่ กลุ่มอั้งยี่นันทน์ กับพลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ มีบทบาทในด้านอุดมการณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงสมัครในนามพรรคของนายอลงกรณ์ พลบุตร หัวหน้าทีมของพรรคในจังหวัดเพชรบุรี และนโยบายในการสร้างเครือข่ายสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดเพชรบุรีที่มีรากฐานมาตั้งแต่สมัย นายอุดม ผาสุก ส.ส.ที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์คนแรกของจังหวัด

6. กลวิธีในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนผ่านหน่วยงานของรัฐ กลุ่ม และชมรมต่าง 2) การลงพื้นที่พบปะประชาชนแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลวิธีในการหาเสียงที่ใช้ทุกยุคทุกสมัยในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองถิ่นทุกคน 3) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะงานศพ และงานฌาปนกิจศพ 4) การใช้บัตรหาเสียงขนาดเล็ก ใบปลิว โปสเตอร์ และสื่อในยุคปัจจุบันที่สำคัญคือ กระจายเสียง 5) สื่อสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ 6) การปราศรัยหาเสียงซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงของนักการเมืองถิ่นบางคน 7) การให้เงินและสิ่งของเพื่อซื้อเสียง 8) การสัญญาว่าจะให้และ 9) การจัดมหรสพและเลี้ยงสุรอาหาร และผู้สมัครรับเลือกตั้งไปปรากฏตัวในระหว่างการเลี้ยงสุรอาหาร และฉายภาพยนตร์

คำสำคัญ : นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี เครือข่าย เครือญาติ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

Abstract

This survey explores local politicians in Phetchaburi Province. The objectives are to gain insights in the following matters. 1) the politicians elected in Phetchaburi province, 2) the relationship between networks and the politicians, 3) the role and relationship of political parties, interest groups and those who do not formally involved in political support for the politicians 4) the strategies that the politicians in Phetchaburi use in the election

The research methods include document reviews, interviews, and observations in the province. Content analysis is used to analyze the qualitative data. Results of this study reaches the following conclusions.

1. Background of politicians in Phetchaburi can be divided into 6 groups including lawyer, educators, military and administrative officials, business men, well known people and local politicians, journalists, and activists. However, the background cannot be precisely identified because some politicians have diverse background in professions and social roles.

2. Local politicians in Phetchaburi consist of 24 men and a woman, all men are members of the House of Representatives and the woman is a senator.

3. The significant networks and relationships for the politicians are: 1) the kinship of 2 important families; Ankinun and Ponlaboot, which are political rivals, 2) the relationship between political patronage such as "Phad group" in Muang Phetchaburi municipal, and 3) network of friendship and business partners.

4. There are 6 interest and informal groups playing significant role in supporting the local politicians including 1) influential individuals and old generations of local politicians comprising Kamnan (head of sub-district), head of village, and election campaigners. Nowadays these supportive people have developed themselves into local politicians. 2) members of Democrat Party playing role in increasing members of the party 3) kinship network such as Ankinun family and Ponlaboot family. 4) teacher group which is one of the most beneficial and closest group, private organizations or NGOs having role in supporting politicians formerly worked for NGO networks such as Miss Sumol Sutawiriyawat and 6) People Alliance for Democracy (PAD), a new interest groups. A broad movement of PAD in Phetchaburi had effect on the general election in December 23, 2007 which helped Democrat Party won the elections in Phetchaburi.

5. Since the first election in 1933, 13 parties have been elected in Phetchaburi, 2 popular parties are Chart Thai Party and Democrat Party. The role of Chart Thai Party comes from personal relation between politicians such as Ankinun family and co-founder of the party, Police General Praman Adireksarn and General Chatchai Choonhavan. Democrat Party has ideological influence on Alongkorn Ponlaboot to be member of the party. At present, he is the team leader of the party in Phetchaburi. Besides, the party's policy to create member network has its roots in Phetchaburi since Udom Phasuk, the first Democrat Party member of representative.

6. Strategies in the election used by Phetchaburi politicians are: 1) giving sponsor in various forms, such as utility assistance, infrastructure and support through government agencies and communities. 2) Campaign, a knock on the door, is one of the basic tactics for all over the time. 3) Participation in social activities especially funerals, are accepted by all politicians as significant part of the vote. 4) Small card, flyers and posters applied by most of the politicians. At the present, media is an important means. Broadcasting car is used for publicizing the candidates' profile. 5) Printed materials are important tactic used by Democrat Party to publicize its work and the candidate's performance. They are also utilized for the political fight. 6) A Strategy of speech campaign used by some politicians 7) Vote buying through money and goods 8) Promising of construction of facilities or infrastructure for the communities after the election. and 9) Providing entertainments, alcohol and meals is the tactic used by former politicians. The popular entertainment is providing out door movie where the candidates appear to the public during the alcohol and food party with movies.

Keywords : Local Politicians in Phetchaburi, networks, the kinship, interest groups, People Alliance for Democracy (PAD)

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ได้สร้างระบบการเมืองแบบที่ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่กำหนดนโยบายสาธารณะแทนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมาในระดับชาติ ประเทศไทยจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาทางอ้อม 1 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2489 และมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยตรงครั้งแรกไปเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2543 ในขณะที่ในระดับท้องถิ่นก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายรูปแบบพัฒนาขึ้นตามลำดับ

ในการศึกษาการเมืองการปกครองไทย เพื่อให้เห็นภาพรวมครอบคลุมทั้งระบบของภาคการเมืองที่ศึกษากันอยู่ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “การเมืองถิ่น” หรือ “การเมืองท้องถิ่น” ที่เป็นการศึกษาเรื่องราวของการเมืองที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณของท้องถิ่นที่เป็นจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นภาพคู่ขนานไปกับการเมืองระดับชาติอีกระนาบหนึ่ง เพราะในขณะที่เวทีการเมือง ณ ศูนย์กลางของประเทศกำลังเข้มข้นด้วยการชิงไหวชิงพริบของนักการเมืองในสภา และพรรคการเมืองต่าง ๆ อีกด้านหนึ่งในพื้นที่จังหวัด บรรดาสมัครพรรคพวกและผู้สนับสนุนทั้งหลายก็กำลังดำเนินกิจกรรมเพื่อรักษาฐานเสียงในพื้นที่ด้วยเช่นกัน และทันทีที่ภารกิจที่ส่วนกลางสิ้นสุดลง การลงพื้นที่พบปะประชาชนตามสถานที่และงานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ เป็นสิ่งที่นักการเมืองผู้หวังชัยชนะในการเลือกตั้งมีอาจขาดตกบกพร่องได้

ภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ นี้สะท้อนให้เห็นถึงหลายสิ่งหลายอย่างของการเมืองไทยที่ดำเนินมาต่อเนื่องยาวนาน ในแง่มุมที่จะไม่สามารถพบได้เลยในการเมืองระดับชาติ “การเมืองถิ่น” และ “นักการเมืองถิ่น” จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจทำการศึกษามีใช่น้อย เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ที่ยังขาดหาย และหากนำสิ่งที่ได้ค้นพบมานี้ มาพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งก็มักจะทำให้สามารถ

เข้าใจการเมืองไทยได้ชัดเจนขึ้นในมุมมองที่แตกต่างจากการมองแบบเดิม ๆ ซึ่งในจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นเดียวกัน สภาวะการณ์ของ “การเมืองถิ่น” และ “นักการเมืองถิ่น” ก็มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่ควรศึกษา ดังนั้นเพื่อเติมเต็มการศึกษาการเมืองท้องถิ่น และมีภาพของการเมืองท้องถิ่นที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการเมืองของนักการเมืองระดับชาติในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกจนถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2543 จนถึงการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2551 ในจังหวัดเพชรบุรี โดยให้ความสำคัญกับเครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักการเมือง บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเมืองต่าง ๆ บทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองกับนักการเมืองภายในจังหวัด ตลอดจนรูปแบบ วิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ ที่นักการเมืองใช้ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติของนักการเมืองระดับชาติที่เคยได้รับการเลือกตั้ง ตลอดจนถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อทราบบทบาทและความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ที่มีส่วนในการสนับสนุนทางการเมืองแก่นักการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อทราบบทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองกับนักการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อทราบถึงวิธีการหาเสียงในการเลือกตั้งของนักการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา ได้แก่ วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Deep Interview) โดยสัมภาษณ์นักการเมืองถิ่นในจังหวัด

เพชรบุรีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในอดีต และปัจจุบันที่ยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด สัมภาษณ์บุคคลที่สามารถให้ข้อมูล योगโย ไปถึงนักรการเมืองคนต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ และสัมภาษณ์คณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดเพชรบุรีรวมถึงอดีตคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดเพชรบุรีด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการเมืองของนักรการเมืองระดับชาติตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกจนถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2543 จนถึงการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2551 ในจังหวัดเพชรบุรี โดยให้ความสำคัญกับเครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักรการเมือง บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเมืองต่าง ๆ บทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองกับนักรการเมืองภายในจังหวัด ตลอดจนรูปแบบ วิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ ที่นักรการเมืองใช้ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษามีข้อค้นพบในงานวิจัย ดังนี้

1. ภูมิหลังของนักรการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีสามารถจำแนกได้เป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักกฎหมาย กลุ่มนักรศึกษา กลุ่มข้าราชการทหารและฝ่ายปกครอง กลุ่มนักธุรกิจ ผู้กว้างขวางและนักรเมืองท้องถิ่น กลุ่มนักสื่อสารมวลชน และกลุ่มนักเคลื่อนไหว ดังนี้

1.1 กลุ่มนักกฎหมาย ซึ่งนักรเมืองถิ่นส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากกรเป็นนักกฎหมายจำแนกได้ 2 ประเภทคือ นักกฎหมายที่รับราชการ ได้แก่ นายเขยูนีพันธ์ และนายชาติ วัฒนางกูร กับนักกฎหมายที่ประกอบอาชีพเป็นทนายความมีจำนวนมากที่สุด และมีโอกาสในการเข้าสู่เส้นทางกรเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นมาก เนื่องจากมีโอกาสได้ใช้วิชาชีพช่วยเหลือและได้ใกล้ชิดประชาชน ซึ่งกลุ่มทนายความนี้ได้เปิดสำนักงานทนายความทั้งสิ้นได้แก่ นายทองพูน

อังกินันท์ นายพานิช สัมภวคุปต์ นายผาด อังกินันท์ นายอุดม ผาสุก และนายพิชัย ข้าเพชร ส่วนใหญ่มีลูกความที่เคยช่วยเหลือไว้เป็นฐานเสียงและหัวคะแนน

1.2 กลุ่มนักรการศึกษา เป็นนักรการเมืองที่มีภูมิหลังในอาชีพครูและนักรบริหารกรศึกษา ซึ่งเป็นที่รู้จักของครูในจังหวัด เนื่องจากเป็นผู้บังคับบัญชาและมีโอกาสเดินทางไปในพื้นที่ทำให้ได้พบปะประชาชนและพบปะครูทั่วทั้งจังหวัด ผู้ที่เป็นครูได้แก่ นายเอื้อพลจันทร์ และขุนวิเทศธรมกร (ชด มหาจันทร์) ส่วนอีก 2 คน คือ นายกัมพล สุภาแพ่ง และนางสาวสมลสุดะวิริยะวัฒน์ เป็นผู้บริหารในโรงเรียนมิตรีอช่าย เป็นครูที่อยู่ได้บังคับบัญชา ลูกศิษย์ และผู้ปกครองนักเรียนมากมาย

1.3 กลุ่มข้าราชการทหาร นักรเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีที่มีภูมิหลังเป็นข้าราชการทหารและฝ่ายปกครอง ได้แก่ ร.อ. หลวงบาราบประทุมฐ (นิล จุฑานนท์) พ.อ. พระยาสุรพันธ์เสนี (อิน บุญนาค) และ พ.ท. พโยม จุลานนท์ ซึ่งทั้ง 3 คน รับราชการทหารก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง และพบว่าทั้ง 3 คน ออกจากกรการด้วยการเมืองเป็นเหตุ โดย ร.อ. หลวงบาราบประทุมฐ และ พ.ท. พโยม ลาออกจากกรการเพื่อเล่นกรเมือง พ.อ. พระยาสุรพันธ์เสนี (อิน บุญนาค) ออกจากกรการเนื่องจากต้องซื้อหาภพภู

1.4 กลุ่มนักธุรกิจ ผู้กว้างขวาง และนักรเมืองท้องถิ่น นักรเมืองถิ่นในกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งมีกิจการของตนเองในขณะที่เป็นนักรเมืองท้องถิ่นไปด้วย และบางคนอาจเรียกได้ว่าเป็น “ผู้มีอิทธิพล” หมายถึง ผู้ที่เป็นที่รู้จักกว้างขวางว่าให้ความช่วยเหลือชาวบ้านได้ใจกว้าง ใจใหญ่ให้ความอุปถัมภ์แก่ผู้คนที่มาขอความช่วยเหลือ ช่วยเหลือประชาชนเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนทั้งถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย และบางคนอาจมีหัวคะแนนเป็นนักเลงหรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ได้แก่ นายผาด อังกินันท์ นายเฉลิม ใหญ่กว่าวณิช นายอุดม ผาสุก นายปิยะ อังกินันท์ นายภิมุข อังกินันท์ นายยุทธ อังกินันท์ นายธานี ยี่สาร นายอภิชาติ สุภาแพ่ง นายพิเชษฐ สติรชวาล และนายธานินทร์ แสงวงนิช

1.5 กลุ่มนักสื่อสารมวลชน ได้แก่ นักการเมืองที่เคยอยู่ในแวดวงและมีอาชีพสื่อสารมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์มาก่อน และใช้ประสบการณ์จากการเป็นสื่อสารมวลชน ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองในการประชาสัมพันธ์ และการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ได้แก่ นายอลงกรณ์ พลบุตร และนายอรรถพร พลบุตร

1.6 กลุ่มนักเคลื่อนไหวแบ่งเป็นนักเคลื่อนไหวยุคเก่า และนักเคลื่อนไหวยุคใหม่ โดยนักเคลื่อนไหวยุคเก่าได้แก่ พ.อ. พระยาสุรพันธ์เสนี (อิน บุญนาค) ซึ่งมีประสบการณ์การต่อต้านรัฐในข้อหากบฏ และ พ.ท. พโยม จุลานนท์ ซึ่งเคยร่วมในคณะรัฐประหาร นอกเหนือจากนั้นก่อนมาลงเลือกตั้งใหม่ เคยต้องข้อหากบฏ และเคลื่อนไหวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล ส่วนนักเคลื่อนไหวยุคใหม่ เป็นนักการเมืองที่มีภูมิหลัง ที่มีกิจกรรมร่วมกับประชาชนในการต่อต้านคัดค้าน และเรียกร้องต่อการกระทำของทั้งภาครัฐและเอกชนในการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและส่วนรวม และมีความคิดไม่เห็นด้วย ได้แก่ นายอรรถพร พลบุตร และนางสาว สุมล สุตะวิริยะวัฒน์

2. เครือข่ายและความสัมพันธ์ของนักการเมืองจังหวัดเพชรบุรี

2.1 เครือข่ายความสัมพันธ์ของนักการเมืองถิ่นที่ชัดเจน คือ ความเป็นเครือญาติ พี่น้อง พ่อลูก ลูกพี่ลูกน้อง และอาหลานกัน ของนักการเมืองจากตระกูลอังกินันท์ตั้งแต่รุ่นนายทองพูน อังกินันท์ และนายผาด อังกินันท์ ที่เป็นพี่น้องต่างมารดา กัน แม้จะเป็น ส.ส. ต่างช่วงเวลากัน นายภิมุข ซึ่งเป็นบุตรของนายทองพูน และอยู่ในฐานะลูกพี่ของนายปิยะ และนายยุทธ อังกินันท์ ซึ่งเป็นบุตรของ นายผาด ส่วน นายอลงกรณ์ และนายอรรถพร เป็นบุตรของนายเพิ่มพลซึ่งเป็นบุตรของนางเพ็ญ น้องสาวร่วมบิดามารดากับนายทองพูน และเป็นพี่สาวต่างมารดาของนายผาด กลุ่มอังกินันท์เป็นกลุ่มใหญ่ และเป็นกลุ่มที่สืบ

ต่อการเมือง ในลักษณะทายาททางการเมือง ทั้งในส่วนการเมืองท้องถิ่น และการเมืองในระดับชาติ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ นายปิยะและนายยุทธสืบต่อจากนายผาด นายชัยยะและนายสุขสันต์ สืบต่อจากนายปิยะ นายยุทธพล นายพลยุทธ สืบต่อจากนายยุทธ

ส่วนกลุ่มตระกูลพลบุตรแม้จะเป็นเครือญาติใกล้ชิด แต่ปัจจุบันเป็นคู่แข่งกับกลุ่มอังกินันท์ โดยเฉพาะในเวทีท้องถิ่นทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลเมืองเพชรบุรี ส่วนเวที ส.ส. แม้จะเป็นคู่แข่งกันในช่วง 4 สมัยแรกที่นายอลงกรณ์ลงสมัครรับเลือกตั้งก็ตาม แต่หลังจากนายยุทธ เลิกเล่นการเมืองในระดับชาติ กลุ่มอังกินันท์ก็ไม่ใช่อุปสรรคสำคัญของกลุ่มพลบุตร

2.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ของความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกัน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากกลุ่ม “ผาด” ซึ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2510 ก่อนนายผาดเสียชีวิตเพียงปีเดียว หลังจากนั้นการเมืองและการบริหารเทศบาลเมืองเพชรบุรีอยู่ภายใต้การนำของนายยุทธ นักการเมืองในกลุ่ม “ผาด” ได้แก่ นายผาด อังกินันท์ นายปิยะ อังกินันท์ นายยุทธ อังกินันท์ นายภิมุข อังกินันท์ นายเฉลิม ใหญ่กว่าวณิช นายอันธิร์ อักษรนันท์ นายพิชัย ข้าเพชร และนายธานีท์ แสงวงษ์ ส่วนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นแม้ว่านายปิยะ อังกินันท์ จะได้รับเลือกติดต่อกันหลังจากนั้นก็ตาม แต่ไม่อาจกล่าวได้ว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผาด เนื่องจากสมัยนั้นก่อน พ.ศ. 2540 ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตำแหน่ง ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นในเวที อบจ. จึงไม่ได้จับกลุ่มโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามหลังจากนั้น กลุ่มอังกินันท์เริ่มเข้ามามีบทบาท ภายหลัง พ.ศ. 2543 ที่นายชัยยะ อังกินันท์ บุตรชายของนายปิยะ อังกินันท์ ได้รับเลือกจากสมาชิกฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายก อบจ. จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ส่วนนักการเมืองถิ่นคนอื่นที่มาจากการเมืองนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ นายอุดม ผาสุก ที่ถือเป็นคู่แข่งของกลุ่ม “ผาด” ในสนามเทศบาลเมืองเพชรบุรี นายธานี ยี่สาร อดีตสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งมีฐานเสียงใหญ่

ในอำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ และดำเนินการ โดยเอกเทศไม่ได้จับกลุ่มใด นายอภิชาติ สุภาแพ่ง อดีตสมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งไม่ได้จับกลุ่มใดเช่นเดียวกันและนายอรรถพร พลบุตร อดีตสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งพยายามตั้งทีมขึ้นมาแข่งกับกลุ่มอังกินันท์ ทั้งใน สนามเทศบาล และ อบจ.

2.3 เครือข่ายความสัมพันธ์จากความเป็น เพื่อน และหุ้นส่วนทางธุรกิจ พบว่า นักการเมืองถิ่น จังหวัดเพชรบุรีจำนวนหนึ่งมีความสัมพันธ์กันเพื่อน ที่คบหากันมาตั้งแต่อยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่นและให้ความ ช่วยเหลืออุปถัมภ์กันมา ได้แก่ นายปิยะ อังกินันท์ นาย ยุทธ อังกินันท์ กับนายพิเชษฐ สติรชวล และเป็นหุ้น ส่วนทางธุรกิจร่วมกัน ได้แก่ นายธานี ยี่สาร และนาย ธานีท์ แสงวงษ์

3. บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มที่ไม่ เป็นทางการในการสนับสนุนนักการเมืองถิ่นจังหวัด เพชรบุรี ได้แก่

3.1 กลุ่มผู้กว้างขวางในพื้นที่ และ นักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์นี้มีบทบาท ต่อคะแนนเสียงของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี มาก ผู้กว้างขวาง หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพล และมีฐานะ ทางเศรษฐกิจในพื้นที่มาก รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือนักเลง ซึ่งจะเป็นหัวคะแนน สามารถคุมคะแนน เสียงในพื้นที่ได้ ซึ่งนักการเมืองรุ่นเก่าส่วนใหญ่ เช่น นายผาด อังกินันท์ นายพานิช สัมภวคุปต์ นายปิยะ นายภิมุข และนายยุทธ อังกินันท์ พี่งพาทบาทของ กลุ่มนี้ โดยที่นักการเมืองถิ่นจะอยู่ในฐานะให้การ อุปถัมภ์ ดูแลช่วยเหลือหัวคะแนนเช่นกัน เช่น การฝาก ลูกหลานเข้าโรงเรียน ฝากเข้าทำงาน การติดต่อประสาน งานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนหนึ่งเป็นเบาะหากมีเหตุทำ ผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งต่อมากลุ่มผู้กว้างขวางเหล่านี้ พัฒนาตนเองมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การ บริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วน จังหวัด ซึ่งมีเครือข่ายและสัมพันธ์อันดีกับนักการเมือง ถิ่น เช่น นายยุทธ อังกินันท์ นายธานี ยี่สาร

3.2 กลุ่มสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ มี บทบาทเป็นเครือข่ายฐานเสียงทั้งในการหาสมาชิกพรรค เพิ่ม และบทบาทในการช่วยหาเสียง โดยเฉพาะการเลือก ตั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ในการเลือกตั้งทุกครั้ง สมาชิกพรรคในจังหวัดเพชรบุรีจะมีบทบาทตั้งแต่การ วางแผน จนถึงระดับปฏิบัติการ

3.3 กลุ่มเครือข่ายที่เห็นได้ชัดได้แก่ เครือญาติของ ตระกูลอังกินันท์ กับ ตระกูลพลบุตร ซึ่งคนจากทั้ง 2 ตระกูลอยู่ในวงการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยมีบทบาทในระดับนำ แม้ว่า ในภายหลังจะเป็นคู่แข่งกันอย่างชัดเจนก็ตามทั้งใน เวทีท้องถิ่น และเวที ส.ส. โดยเฉพาะกลุ่มพี่น้องของ นายอลงกรณ์ พลบุตร ซึ่งพี่น้องทุกคนให้ ความสนับสนุน และร่วมมือกันทำงานทางการเมือง ด้วยแนวทางเดียวกัน และวางแผนร่วมกันตลอดมา

3.4 กลุ่มข้าราชการครู เป็นกลุ่มผล ประโยชน์ใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่านักการเมืองถิ่นจังหวัด เพชรบุรีเป็นอดีตบุคลากรทางการศึกษาถึง 4 คน และ ที่สำคัญที่สุด อันแสดงให้เห็นว่าในกลุ่มเครือข่ายที่มี บทบาทต่อคะแนนเสียงของนักการเมืองถิ่นมากที่สุด คือ กรณีของนางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์ ซึ่งเครือข่าย ครูมีบทบาทในการสนับสนุนอย่างมาก

3.5 กลุ่มองค์กรเอกชนหรือเอ็นจีโอใน จังหวัด ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีบทบาทในการสนับสนุน นางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์ ได้แก่ ชมรมอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพชรบุรี กลุ่มคนรักเมือง เพชร และสื่อสารมวลชนส่วนใหญ่ ที่ให้การสนับสนุน เนื่องจากเคยทำงาน ในกิจกรรม และการเคลื่อนไหวทาง สังคมร่วมกัน ซึ่งกลุ่มองค์กรเอกชนนี้มีบทบาทในการ ชี้นำชาวบ้านที่เคยให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมกันต่อ ด้านคัดค้านกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน รวมทั้งการบอก ปากต่อปากถึงกิจกรรมเพื่อสังคมเหล่านี้

3.6 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตยในจังหวัดเพชรบุรี เป็นกลุ่มเคลื่อนไหว ทางการเมืองที่มีบทบาทต่อการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 ซึ่งภายหลังจากเป็นโมฆะ และ

การเลือกตั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 มาก เห็นได้จากผลการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2549 พรรคไทยรักไทย เป็นพรรคใหญ่เพียงพรรคเดียวที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง (พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ว่าเป็นมาตรการเลือกตั้ง) และผู้สมัครเป็นที่รู้จักพอควร คือ นายราชศักดิ์ คล้ายคลึง จากพรรคไทยรักไทย ที่ลงเลือกตั้งในเขต 1 ก็ไม่ได้รับเลือกตั้ง (ยกเว้น เขต 2 ที่ นายธานี ได้รับเลือกตั้ง) ส่วนผลในการเลือกตั้ง ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 นั้น พรรคประชาธิปัตย์ ชนะแบบทิ้งห่างคู่แข่งมากทั้งในระบบเขตและระบบสัดส่วน (ดูในภาคผนวก) กลุ่มพันธมิตรฯ ในจังหวัดเพชรบุรีมีบทบาทมาก ในการเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พรรคไทยรักไทย และพรรคพลังประชาชนชน เริ่มรวมตัวกันตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เพื่อเดินทางไปชุมนุมในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ที่กรุงเทพฯ และเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มพันธมิตรฯ ในกรุงเทพฯ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งเริ่มกิจกรรมการชุมนุมเพื่อปราศรัยในจังหวัด ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 โดยเปิดเวทีที่หน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ 1 ครั้งก่อนการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2550 และภายหลังมีการจัดตั้งแกนนำพันธมิตรใน 4 อำเภอใหญ่อย่างชัดเจนที่อำเภอเมือง อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ และอำเภอบ้านแหลม การเปิดเวทีในจังหวัดเพชรบุรีเป็นไปอย่างคลั่งก๊ากภายหลังการเลือกตั้งหลายครั้งในอำเภอเมือง อำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ เกิดกระแสต่อต้านนายสมัคร สุนทรเวช และพรรคพลังประชาชนอย่างรุนแรง ผู้เข้าร่วมชุมนุมและให้ทุนในการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นประชาชนในระดับกลางถึงระดับสูง ได้แก่ แม่ค้า พ่อค้า นักธุรกิจ ข้าราชการองค์กรภาคเอกชน สื่อมวลชน ตลอดจนนักวิชาการ และนักเคลื่อนไหวในจังหวัดเพชรบุรี

4. บทบาทของพรรคการเมืองกับนักการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี

จากข้อมูลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองที่เคยได้รับเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2476-2552 ได้แก่ 1) พรรคเสรีมนังคศิลา 2) พรรคสหภูมิ 3) พรรคสหประชาไทย 4) พรรคชาติไทย 5) พรรคธรรมสังค

6) พรรคชาติประชาธิปไตย 7) พรรคราษฎร 8) พรรคสามัคคีธรรม 9) พรรคชาติพัฒนา 10) พรรคประชาธิปัตย์ 11) พรรคกิจสังคม 12) พรรคความหวังใหม่ และ 13) พรรคไทยรักไทย

พบว่าพรรคการเมืองที่เป็นที่นิยม 2 ลำดับแรกคือพรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปัตย์ โดยแบ่งได้เป็น 2 ยุค ได้แก่

4.1 ก่อนการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2544 พรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ผู้สมัครในสังกัดได้รับเลือกตั้งมากที่สุด โดยนักการเมืองถิ่นในกลุ่มอังกิณนพนธ์ ได้แก่ นายภิมุข และนายยุทธ เป็น ส.ส. ในสังกัดตลอดมา ซึ่งเกิดขึ้นจากการผูกพันกับตัวบุคคลที่ร่วมก่อตั้งพรรค คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และพลตำรวจเอก ประมวล อติเรกสาร และมีความต่อเนื่องมาถึงพรรคชาติพัฒนาที่พลเอกชาติชายได้ก่อตั้งขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2535 นายยุทธ ซึ่งขณะยังอยู่ในเวที ส.ส. ก็ย้ายมาสังกัดพรรคชาติพัฒนาเช่นกัน

4.2 หลังจากการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2544 พบว่าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคมี ส.ส. ในสังกัดเพิ่มมากขึ้น ในจังหวัดเพชรบุรี และส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งตลอดมาในการเลือกตั้งทุกครั้งตั้งแต่การเลือกตั้งในวันที่ 25 มีนาคม 2535 โดยการนำของนายอลงกรณ์ พลบุตร หลังจากนั้นมีการสร้างระบบเครือข่ายสมาชิกพรรคขึ้น กระทั่งปัจจุบัน ส.ส. จังหวัดเพชรบุรีทั้งหมดสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวได้ว่าแนวทางการสร้างเครือข่ายสมาชิกของพรรคที่นายอลงกรณ์นำมาปฏิบัติเป็นปัจจัยหนึ่งของการชนะเลือกตั้งและพรรคมีบทบาทในการสร้างความน่าเชื่อถือและให้ความสำคัญแก่ผู้สมัครของพรรค โดยแกนนำสำคัญและหัวหน้าพรรคจะมาปรากฏตัวเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกพรรค ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าในสายตาประชาชนให้แก่ผู้สมัครของพรรค

อย่างไรก็ตาม จากผลการเลือกตั้งในครั้งล่าสุดไม่อาจสรุปได้ว่าการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบันขึ้นอยู่กับพรรค เพราะยังเป็นเพียงสมัยเดียวที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งทั้งจังหวัด เนื่องจากนายธานี ชีสาโร ซึ่งกล่าวกันว่ามีความเสี่ยงกว่า

ขวางคนหนึ่ง และยังไม่เคยสอบตก ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย ประกอบกับมีกระแสการต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณอย่างรุนแรงในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะพบได้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี จากงานวิจัย นักการเมืองถิ่นจังหวัดชลบุรี ของ พรชัย เทพปัญญา [1] นักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงของนายสมชาย คุณปลื้ม (ก้านันเปี๊ยะ) ยังไม่ยอมรับว่าพรรคประชาธิปัตย์สามารถลงหลักปักฐานในจังหวัดชลบุรีได้อย่างแน่นอนเหนียวแน่นเชื่อว่าเป็นกระแสที่เกิดขึ้นเนื่องการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวและความเคลื่อนไหวทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนเคเบิลทีวีของ ASTV มากกว่า

นอกเหนือจากนี้พบว่า การสังกัดพรรคการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีบางคน เป็นไปตามกระแสนิยม แล้วแต่ว่าพรรคใดมีแนวโน้มที่จะได้เป็นรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง นักการเมืองถิ่นผู้นั้นจะสมัครรับเลือกตั้งในพรรคที่มีแนวโน้มจะเป็นรัฐบาลหรือที่เคยเป็น ส.ส.ก็จะย้ายพรรคไปยังพรรคที่อยู่ในเกณฑ์จะเป็นรัฐบาลได้แก่ นายชาติ วัฒนางกูร นายผาด อังกินันท์ นายเฉลิม ใหญ่กว่าวงษ์ นายปิยะ อังกินันท์ นายธานี ชีสาร นายพิเชษฐ สติรชวล ส่วนนายภิมุข ซึ่งสังกัดพรรคชาติไทยตลอด และนายยุทธนั้นแม้จะย้ายไปพรรคชาติพัฒนาในช่วงหลัง โดยยึดที่ตัวบุคคลก็ตาม แต่ก็ประเมินแล้วว่าพรรคที่สังกัดจะได้เข้าร่วมรัฐบาล

5. รูปแบบ วิธีการ และกลวิธีในการหาเสียงของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้

5.1 การให้ความช่วยเหลือ อุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มักจะให้ความช่วยเหลือในลักษณะเป็นกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้าน ได้แก่ การถมพื้นถนน การสร้างทาง สร้างแหล่งน้ำ การนำน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคไปแจกจ่ายโดยติดต่อผ่านหัวหน้าหมู่บ้าน หรือช่วยเหลือผ่านองค์กรท้องถิ่น โรงเรียน กลุ่มชมรมกีฬา เช่น การให้การสนับสนุนทุนในการจัดแข่งขันกีฬา ให้อุปกรณ์กีฬา วัสดุ อุปกรณ์กีฬา โต๊ะเก้าอี้ เป็นต้น

5.2 การลงพื้นที่พบปะประชาชน แบบเคาะประตูบ้าน เป็นการหาเสียงที่ใช้ทุนน้อย ซึ่งพบว่าแม้การหาเสียงแบบนี้จะเป็นที่นิยมที่สุด แต่นักการเมืองที่ลงพื้นที่แบบเคาะประตูบ้านอย่างจริงจังตั้งแต่เช้ามืดจนถึงค่ำ และให้ความสำคัญกับการพบปะประชาชนเป็นนักการเมืองสมัยหลัง เช่น นายอภิชาติ สุภาแพ่ง นายอลงกรณ์ พลบุตร และนางสาวสุมล สุธะวิริยะวัฒน์ ส่วนนักการเมืองยุคก่อนหน้านี้จะลงพื้นที่เป็นเวลาไม่ลงตลอดวันในช่วงหาเสียง ช่วงเช้าจะใช้เวลาพบปะหัวหน้าคณะ แล้วช่วงสายถึงเที่ยงหรือบ่ายจึงจะลงพื้นที่เพื่อพบปะประชาชน ส่วนนักการเมืองถิ่นในยุคแรกๆ ใช้วิธีการหาเสียงพบปะประชาชนแบบคำไหนนอนนั้น เนื่องจากการเดินทางในอดีตยังมีความยากลำบากอยู่

5.3 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น งานสวดศพ ฌาปนกิจศพ งานแต่งงาน งานบวช งานบุญประเพณี และงานวัฒนธรรมอื่นๆ โดยนักการเมืองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงานศพมากที่สุด ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักการเมืองถิ่นบางคนยอมรับว่าต้องช่วยงานเหล่านี้เป็นเงินซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติผ่านหัวหน้าคณะในพื้นที่นำไปให้โดยใส่ซองไม่ลงชื่อและเป็นที่รู้กันว่า ส.ส. คนนี้ช่วยงานเป็นเงิน ซึ่งปัจจุบันงานละประมาณ 500 -1,000 บาท และ ส.ส.บางคนต้องช่วยงานในลักษณะดังกล่าวแม้จะไม่ใช่ช่วงหาเสียงเลือกตั้ง แต่ละเดือนเป็นจำนวนเงินหลายแสนบาท

5.4 การใช้บัตรหาเสียงขนาดเล็ก ใบปลิว ไปสเตอร์ ซึ่งนักการเมืองถิ่นเกือบทั้งหมดใช้เป็นสื่อในการหาเสียง ส่วนรูดกระจายเสียงที่ใช้วิ่งไปตามท้องถนน เป็นสื่อหาเสียงในยุคถัดมา ซึ่งปัจจุบันมีความสำคัญมาก เพราะจะกระจายเสียงถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครอย่างสั้นๆ และโดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์เนื่องจากในการหาเสียงจะมีการปราศรัยบนรถกระจายเสียงด้วย

5.5 สื่อสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์สำหรับประชาสัมพันธ์ผลงานของพรรคและผู้สมัครของพรรคอย่างละเอียด รวมทั้งแก้ข่าวในทางลบด้วย โดยภายหลังจากนางสาวสุมลนามาเลียนแบบเพื่อใช้ในการหาเสียง

ช่วงโค้งสุดท้าย

5.6 การปราศรัยหาเสียง เป็นกลยุทธ์การหาเสียงเฉพาะบุคคลของนักการเมืองถิ่นบางคนเท่านั้น นักการเมืองถิ่นในอดีตที่นิยมปราศรัยหาเสียงได้แก่ นายพานิช สัมภวคุปต์ ซึ่งมีความสามารถในการพูดและนำเสนอ ในยุคต่อมาได้แก่ นายพิเชษฐ สติธรวาล แต่ไม่โดดเด่น ส่วนยุคปัจจุบัน ได้แก่ นักการเมืองถิ่นของพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะนายอลงกรณ์ และนายอรรถพร พลบุตร ซึ่งมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ โดยวิธีการพูดโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามที่มีภาพของความเป็นผู้มีอิทธิพล เจ้าพ่อ นักเลง โดยใช้การปราศรัยย่อย เป็นจุด ๆ ในพื้นที่แบบปูพรม การปราศรัยบนรถ และการจัดปราศรัยใหญ่โดยพรรคอีก 2 ครั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งในช่วงต้น และโค้งสุดท้ายของการหาเสียง นักการเมืองถิ่นที่ลงสมัครเป็นวุฒิสมาชิกใช้การปราศรัยเช่นกัน แต่ไม่โดดเด่น ได้แก่ นายพิชัย ชำเพชร และนางสาวสมถสุดะวิริยะวัฒน์ เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมาย

5.7 การให้เงิน และสิ่งของเพื่อซื้อเสียง จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคะแนน และนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นหัวหน้าคะแนนในพื้นที่ ให้ข้อมูลว่านักการเมืองถิ่นรุ่นเก่าบางคนใช้การแจกเงินเพื่อซื้อเสียง โดยจ่ายผ่านทางหัวหน้าคะแนน แล้วให้หัวหน้าคะแนนกระจายอีกที บางพื้นที่หัวหน้าคะแนนจะรับเงินก้อนใหญ่มาแต่ไม่ได้แจกจ่ายสู่ชาวบ้าน จะใช้วิธีการข่มขู่ชาวบ้านให้เลือกมากกว่า และข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักการเมืองถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น หัวหน้าคะแนน และสื่อมวลชนท้องถิ่น บุคคลแทบทั้งหมดระบุว่าในยุคเริ่มของจังหวัดเพชรบุรีที่มี ศ.ศ. ได้ 3 คนตั้งแต่ พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา เริ่มมีการซื้อถึงตัวชาวบ้านโดยไม่ผ่านหัวหน้าคะแนน แต่จะเป็นทีมงานของนักการเมืองนั้น ๆ ในอัตราหัวละ 100 บาท ถ้าเลือกยกพวกอาจเป็น 400-500 บาท และมีการยืนยันชัดเจนจากนักการเมืองถิ่นส่วนใหญ่ หัวหน้าคะแนน และผู้นำท้องถิ่นว่าการซื้อเสียงด้วยเงินอย่างชัดเจนเริ่มต้นขึ้นใน พ.ศ. 2535 โดยผู้สมัครหน้าใหม่รายหนึ่งของพรรคการเมืองที่ยังไม่เคยได้รับเลือกเลยในจังหวัดเพชรบุรี แม้ว่าที่สุดแล้วผู้สมัครรายนี้จะไม่ได้รับเลือกก็ตาม แต่ปรากฏว่า

พรรคการเมืองนั้นได้จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั้งประเทศในการเลือกตั้งครั้งนั้นสูงเป็นอันดับสองของประเทศและการซื้อเสียงรุนแรงมากที่สุด ในพ.ศ. 2538 และ 2539 ซึ่งมีอัตราถึงเสียงละ 1,000 บาท จากผู้สมัครรายหนึ่งซึ่งเป็นผู้สมัครหน้าใหม่และไม่มีฐานเสียงมาก่อน ส่วนการให้สิ่งของ เช่น น้ำปลา ยารักษาโรค วิทยุทรานซิสเตอร์ เสื้อผ้า เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ในกรณีของนายพานิช สัมภวคุปต์ ซึ่งนำไปแจกจ่ายกับประชาชน พร้อมทั้งนำบุตรสาวซึ่งเป็นแพทย์ไปช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชนด้วย ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดมีรายงานถึง กกต. ประจำจังหวัดเพชรบุรีว่ากำลังจะมีการแจกผ้าห่มจากผู้สมัครรายหนึ่ง แต่ทีมงานไปหวาดวิตกเสียก่อนจึงจับไม่ได้ อย่างไรก็ตามการซื้อเสียงและการแจกจ่ายสิ่งของเพื่อหาเสียงเลือกตั้งน้อยลงมาก และแทบไม่ปรากฏเลยในปัจจุบัน ตั้งแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเข้ามาจัดการเลือกตั้ง

5.8 การสัญญาว่าจะให้ โดยการมอบหมายทีมงานลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชน ว่าต้องการสาธารณูปโภคหรือโครงสร้างพื้นฐานใดและให้สัญญากับชาวบ้านไว้ว่าจะดำเนินการให้หลังจากได้รับเลือกแล้ว

5.9 การจัดมหรสพ และเลี้ยงสุราอาหาร เป็นกลยุทธ์ของผู้สมัครในอดีต ที่จะจัดให้มีการเลี้ยงสุราอาหาร และฉายภาพยนตร์ประกอบ โดยผู้สมัครจะไปปรากฏตัวในงาน แล้วอาจปราศรัยระหว่างการฉายภาพยนตร์ด้วย เช่น นายผาด อังกินันท์ นายพานิช สัมภวคุปต์ ส่วนผู้สมัครยุคต่อมานิยมเลี้ยงสุราอาหาร นักการเมืองถิ่นรายหนึ่งระบุว่าในการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ๆ ค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าสุรามีนับจำนวนสูงมาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายผลดังนี้

1. ภูมิหลังของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีทางด้านอาชีพนั้น หลายคนมีความข้องเกี่ยวและมีบทบาทในสังคมที่หลากหลาย เช่น บางคนเมื่อมามี

ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น แล้วจึงประกอบธุรกิจ กิจมี หรือประกอบธุรกิจแล้วจึงมาเป็นนักการเมือง ในขณะที่เดียวกันก็แสดงความเป็นผู้กว้างขวาง หรือบางคนเป็นทั้งนักการเมืองท้องถิ่น แต่ในขณะที่เดียวกันก็เคลื่อนไหวทางการเมือง หรือรับราชการครูด้วย หรือกลุ่มใหญ่ที่เป็นทั้งนักกฎหมาย นักการเมืองท้องถิ่น และเป็นผู้กว้างขวาง ซึ่งเป็นภูมิหลังที่ต้องเกือตูลกัน เพื่อเข้าสู่เวทีการเมือง ทั้งนี้ นักการเมืองท้องถิ่นเพชรบุรีส่วนใหญ่มีภูมิหลังที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดี อยู่ในสถานะชนชั้นนำของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะภูมิหลังของนักการเมืองท้องถิ่นในหลายจังหวัด เห็นได้จากงานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี [1] ส่วนภูมิหลังทางด้านอาชีพจะพบว่า ในงานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นของทุกจังหวัดจะมีอาชีพไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ นักการเมืองท้องถิ่นจะมีภูมิหลังอาชีพเป็น นักกฎหมาย ทนายความ อดีตข้าราชการครู อาจารย์ ทหาร นักธุรกิจ นักสื่อสารมวลชน นักการเมืองท้องถิ่น เช่น ในงานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ [2] งานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเลย [3] งานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย [4] งานวิจัย นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดยโสธร [5] งานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ [6] งานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา [7] และงานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง [8] ในงานวิจัยนักการเมืองท้องถิ่นของทุกจังหวัดจะมีอาชีพไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีแทบทั้งหมดเป็นเพศชาย เป็นเพศหญิงเพียง 1 คน โดยเป็นสมาชิกวุฒิสภา โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเป็นเพศชาย ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ก็พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชายเช่นเดียวกัน มีนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นเพศหญิงน้อยมาก

2. เครือข่ายความสัมพันธ์ของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีที่ชัดเจนคือ ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ซึ่งก็พบได้ในจังหวัดอื่น ๆ เช่นกัน และพบว่าเกิดความเป็นตระกูลการเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในจังหวัดเพียง 2 - 3 ตระกูล เช่นในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดเลย จังหวัดยโสธร จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดฉะเชิงเทรา และจะเล่นการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ

ทั้งนี้ในบางจังหวัด [3] ระบุว่านอกจากความสัมพันธ์เชิงเครือญาติแล้ว การประสานประโยชน์ และจัดสรรประโยชน์ในทางธุรกิจระหว่างกัน ในระหว่างนักการเมืองด้วยกัน ซึ่งเป็นการจัดสรรทั้งอำนาจทางธุรกิจและจัดสรรอำนาจทางการเมืองเพื่อให้ลงตัวภายในพื้นที่จังหวัดก็ปรากฏขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งที่จังหวัดเพชรบุรีด้วย ซึ่งมีลักษณะประนีประนอมกัน เช่น การไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อตัดคะแนนกันเอง เนื่องจากเป็นนักการเมืองที่มีฐานะคะแนนเสียงในกลุ่มเดียวกัน

3. บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการในการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี มีพื้นฐานมาจากโครงสร้างของสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ รวมไปถึงค่านิยมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองแบบนิ่งเฉย และเอาตัวรอด ดังนั้นหัวหน้าคะแนน ผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจจึงมีบทบาทในการเมืองมาก สอดคล้องกับแนวคิดระบบอุปถัมภ์ที่ เช่น ของ ณรงค์ พ่วงพิศ [9] ซึ่งศึกษาถึงพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย และจะพบว่าจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นเดียวกันในสังคมไทยทั่วไปที่สังคมประสานได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีที่ประสบความสำเร็จได้รับเลือกตั้งแทบทั้งหมดอาจอิงอยู่กับระบบอุปถัมภ์ หรือสร้างระบบอุปถัมภ์ขึ้นมาเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง เช่นเดียวกับการศึกษาถึงลัทธิอุปถัมภ์ และการพัฒนาในชนบทไทยของแฮส (Hass) และแฮงค์ (Hanks) [10] ที่ศึกษาสังคมไทย ว่าเป็นสังคมที่ประสานได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเบ็คชเต็ด (Bechstetd) [11] ได้กล่าวไว้ว่าแนวคิดระบบอุปถัมภ์นั้นยังคงอยู่ในความคิดของคนไทย และวิถีชีวิตปัจจุบันทั้งแพร่หลายในวงราชการ ทหาร ตำรวจ และพลเรือน รวมถึงนักการเมือง เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ยังเป็นลักษณะเด่น เช่นเดียวกับที่ โยชิฟูมิ ทามาดา [12] พบว่าอิทธิพลและอำนาจการเมืองไทยด้านที่ไม่เป็นทางการเกิดจากการอุปถัมภ์ระหว่างอำนาจจาก 3 ฝ่ายคือ พรรคการเมืองซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้า และนักธุรกิจ ที่ใช้ “อำนาจ” และ “อิทธิพล” เพื่อผลประโยชน์ของตนกล่าวไว้ เกิดการ

ฟังฟังและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ในหลายงานวิจัย ของประวีณ แจ่มศักดิ์ [13] ของวิทยา เกสรพรหม [14] ของสมหญิง สุนทรวงษ์ [15] และสุชัย นุตสาระ [16] ผลการวิจัยพบว่าระบบอุปถัมภ์ในลักษณะความเป็นเครือญาติ เพื่อน ผู้อาวุโส ผู้มีบุญคุณ อำนาจ อิทธิพลทางการเมือง และเศรษฐกิจยังคงมีบทบาทต่อการเมืองถิ่นอยู่

4. จากผลการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งแล้วพบว่ารูปแบบ วิธีการ และกลวิธีในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีนั้นไม่แตกต่างจากงานวิจัยนักการเมืองถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ เท่าใดนัก แต่นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรีบางรายอาจมีความโดดเด่นในกลยุทธ์และกลวิธีทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น นายอภิชาติ สุภาแพ่ง ที่ได้ชื่อว่า “ส.ส.ร้อยศพ” เพราะให้ความสำคัญกับงานศพมากเป็นพิเศษโดยจะต้องไปทุกงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งควรศึกษาถึงเครือข่ายดังกล่าวทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของประชาชน ซึ่งควรมีการจัดการอบรมหรือสัมมนาในประเด็นความเข้าใจต่อบทบาทที่ควรจะเป็นของนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชนได้รับรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- [1] พรชัย เทพปัญญา. (2549). นักการเมืองถิ่นจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [2] นิรันดร์ กุลชานนท์. (2549). นักการเมืองถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [3] ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์. (2551). นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [4] ประกายศรี ศรีรุ่งเรือง. (2550). นักการเมืองถิ่นจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [5] พิชญ์ สมพอง. (2551). นักการเมืองถิ่นจังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [6] รักฎา เมธิโกพงษ์ และวิระ เลิศสมพร. (2551). นักการเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [7] ศรุดา สมพอง. (2550). นักการเมืองถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [8] สานิตย์ เพชรกาพ. (2550). นักการเมืองถิ่นจังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [9] ณรงค์ พ่วงพิศ. (2537). ประวัติศาสตร์ไทย 3 : ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.
- [10] ลูเวียน เอ็ม แองส์. (2545). การจัดระเบียบสังคมไทยในรูปบริวารและแวดวง ระบบอุปถัมภ์. แปลโดย ชญาดา ศิริภิรมย์. อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (บรรณาธิการ). (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 185-218. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [11] อันส์ ดีเตอร์ เบ็คเคเต็ด. (2545). โครงสร้างสังคมอย่างเป็นทางการกับกฎเกณฑ์พฤติกรรมที่ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรในชนบทไทย : ตัวแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์. ระบบอุปถัมภ์. แปลโดย ปรีชา คุวินทร์พันธ์. อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (บรรณาธิการ). (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 259-312. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [12] โยชิฟูมิ ทามาคา (2545). อิทธิพลและอำนาจการเมืองไทยด้านที่ไม่เป็นทางการ. ระบบอุปถัมภ์. แปลโดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (บรรณาธิการ). (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 313-352. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [13] ประวิณ แจ่มศักดิ์. (2536). พฤติกรรมการเลือกตั้งในระบบอุปถัมภ์ : การวิเคราะห์เชิงภูมิภาคเปรียบเทียบ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [14] วิทยา เกษรพรหม. (2543). ระบบอุปถัมภ์ในสังคมชนบทไทย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไผ่ ตำบลห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [15] สมหญิง สุนทรวงษ์. (2532). ระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [16] สุชัย บุตรสาระ. (2536). พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน และบทบาทผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.